

प्राणावाक्कषयइति श्रुतेः समर्षाणि मिद्रियाणालयोदयस्थानं विद्वानेवेत्याह तत्रैवेति तत्रोपयंतितत उच्यते यः कश्चिद्भूतो भावी वर्त्तमानो वावसिष्ठोति शयेन वसुमान् ॥ १८ ॥ यशोयशस्यो वर्चो दीप्तिस्तद्धानिंस्था दि ते सर्वे एतं आस्करं क्षेत्रज्ञं भास्करं अनुवर्त्तत इत्यर्थः ॥ १९ ॥ यस्तु सर्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपशयतीत्यस्याः श्रुतेरर्थं संक्षिपति गिरय इत्यादिना ॥ २० ॥ वितानो योगयज्ञविस्तारस्तस्येदं स्थानं वितानं हादोका शः समुपद्वरे अत्यंतगूढे ॥ २१ ॥ केयांतीत्यत आह कशाशा इति ॥ २२ ॥ अरण्यं प्राप्य मभिप्रेत्य शमं शंसीतियोजना शममपिशममेव विचारण्य विदः विद्यैकप्राप्य ब्रह्मविदः यथाधीरंबुद्धिगतिमनतिक्रम्येत्यर्थः ॥ २३ ॥ विदित्वा शास्त्रतो ज्ञात्वा अनुतिष्ठंति शमादिपराभवति तमेव धीरो विज्ञाय प्रज्ञां कुर्वन्ति ब्राह्मणः एवं वित्शान्तो दांत उपरतस्ति तिष्ठुः समाहितो भूत्वात्मन्येवात्मानं पश्येदित्यादि श्रुतिभ्यो न शुक्कज्ञाना

तत्रैव प्रतितिष्ठंति पुनस्तत्रोपयंति च ॥ समसमर्षयः सिद्धावसिष्ठप्रमुखैः सह ॥ १८ ॥ यशोवर्चो भगश्चैव विजयः सिद्धतेजसः ॥ एतमेवानुवर्त्तते सप्तज्योतींषि भास्करं ॥ १९ ॥ गिरयः पर्वताश्चैव संतितत्र समासतः ॥ नद्यश्च सरितो वारिवहंत्यो ब्रह्मसंभवं ॥ २० ॥ नदीनां संगमश्चैव विताने समुपद्वरे ॥ स्वात्मतृप्ताय तोयां तिसाक्षा देवपितामहं ॥ २१ ॥ कशाशाः सुव्रताशाश्च तपसा दग्धकिल्बिषाः ॥ आत्मन्यात्मानमाविश्य ब्रह्माणं समुपासते ॥ २२ ॥ शममप्यत्र शंसंति विद्यारण्यविदो जनाः ॥ तदारण्यमभिप्रेत्य यथाधीरमजायत ॥ २३ ॥ एतदेव हंशं पुण्यमरण्यं ब्राह्मणा विदुः ॥ विदित्वा चानुतिष्ठंति क्षेत्रज्ञेनानुदर्शना ॥ २४ ॥ इति श्रीमहाभारते आश्वमेधिके पर्वणि अनुगीता पर्वणि ब्राह्मणगीतासु सप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ॥ ४३ ॥ ब्राह्मण उवाच गंधान्नजिघ्रामिरसा न्नवेद्भिरूपं न पश्यामि न च स्पृशामि ॥ न चापिशब्दान् विधानश्रृणोमि न चापि संकल्पमुपैमिकं चित् ॥ १ ॥ अर्थानि शान्कामयते स्वभावः सर्वान् द्वेष्यान् द्विषते स्वभावः ॥ कामद्वेषानुद्भवतः स्वभावात् प्राणापानौ जंतु देहान्निवेश्य ॥ २ ॥

कृतकृत्यतेत्यर्थः ॥ २४ ॥ इत्याश्वमेधिके पर्वणि नैलकंठीये भारत भावदीपे सप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ॥ ४३ ॥ एको वद्विरिति श्लोके विदुषां कर्तृत्वाभिमानाभावात् कृतेनापि कर्मणा बंधोनास्तीत्युक्तं तद्विदुषोति गंधानित्यादिना निवृत्तक्षेत्रत्वाभ्यस्यक्षेत्रिकस्य क्षेत्रज्ञद्विज्ज्ञासाभ्यां दृश्यमानाभ्यामपि न हर्षविषादी भवत एवं विविक्तत्वदर्शिनो गुणकृतैः कर्मभिर्न संगोस्तीत्यर्थः ॥ १ ॥ अर्थानि नि स्वभावाद्बुद्ध्यादीनां तत्र दृष्टांतः कायेति यथा कामद्वेषयो रूढवाभावे पि जंतु नो देहान्यापानौ प्रवेश्य प्रवेशयितर्यननु संदधाने पितुषु स्वादी स्वभावादेव प्राणापानौ स्वकार्ये अन्यपाकादिकुरुतः एवं बुद्ध्यादिरपि आद्यस्त्वमयोः स्वभावादेव अर्थेषु कामादिप्राणवतिनत्व इमित्यर्थः ॥ २ ॥